

Grenzeloze vrijheid

Gisteren ging ik voor een boodschap naar een supermarkt. De normaal zo brede ingang van de winkel was strak afgebakend en verdeeld in een in- en uitgang. Bij de entree stond iemand. Ik werd verplicht een boodschappenwagentje mee te pakken, hoewel ik slechts voor een kleine boodschap ging. Mensen die samen naar binnen wilden werden gedwongen iemand buiten te laten, je moet alleen verder. Degene bij de ingang wees me er met streng gezicht op, dat ik 1,5 meter bij 'de anderen' vandaan moest blijven. De ruimte van 1,5 meter, die in gedachten zo lekker voelt, kwam als een beklemmende onvrijheid op me af.

André Poortman
medewerker Wetenschappelijk
Instituut voor het CDA

U begrijpt, deze column schrijf ik in de periode waarin het coronavirus Covid-19 rondwaart in Nederland, Europa en de wereld. We zitten middenin een intelligente lockdown en de meeste mensen zijn blij dat hun door de overheid beperkingen zijn opgelegd. We leveren graag wat vrijheid in om een virus te slim af te zijn. Het brengt een interessante reflectie teweeg: wat is vrijheid eigenlijk?

Vrijheid zien we allereerst als een waarde. Mensen hebben recht op vrijheid en overall ter wereld waar de menselijke vrijheid in het geding is, grijpen anderen in om de vrijheid te herstellen en te waarborgen. Dat is een paradox. Om de vrijheid van de een te beschermen, wordt de vrijheid van de ander beperkt. John Stuart Mill heeft op die paradox (beperk ik met mijn vrijheid niet de vrijheid van een ander?) het antwoord gegeven van het schadebeginsel: ik ben vrij om te doen wat ik wil, zolang ik een ander geen schade toebreng.

Ergens bevredigt dit niet. Dan kunnen we alleen van vrijheid genieten door haar te begrenzen. Dan is vrijheid een potentieel gevaar. Laat mensen vrij en je krijgt een oorlog van allen tegen allen, zo voorspelde Thomas Hobbes. Hoe kan iets wat we als een belangrijke waarde beschouwen, tegelijk zo destructief zijn? Maar dit denken zit diep in ons allen. Dat klinkt door in een uitspraak als dat met vrijheid ook verantwoordelijkheid

komt. We bedoelen altijd maar weer te zeggen dat vrijheid niet op zichzelf staat. Ergens zijn we bang voor de vrijheid omdat we bang zijn voor de vrijheid van de ander. Is dat wel een goede manier om vrijheid te bezien?

Deze reflectie bracht me bij de gedachteoefening om vrijheid niet allereerst als waarde te zien, maar als een deugd. Als niet iets wat we beschermen, maar beoefenen. In het oude Griekenland houdt een deugd namelijk het midden tussen twee uitersten. Moed is het midden tussen overmoed (een groot kwaad volgens de Grieken) en lafheid. Vrijheid zou dan het midden zijn tussen onvrijheid en losbandigheid. Vrijheid als de balans tussen twee uitersten. Daarmee wordt onbegrensde vrijheid een doel op zichzelf.

Vrijheid is niet een gegeven, maar een opdracht. Vrijheid draagt alle andere deugden (moed, wijsheid, matigheid, rechtvaardigheid) in zich. Leven in vrijheid is een leven met de andere deugden. Dat klinkt net zo zwaar en lastig als dat het daadwerkelijk is. Het leven is onvoorspelbaar, de werkelijkheid weerbarstig. Daar sta je dan, met je goede, deugdzame bedoelingen. Maar onze houding tijdens de 'coronacrisis' laat zien dat we het kunnen. Ondanks alle beperkingen ons opgelegd voelen we ons niet onvrij, omdat we beseffen dat de andere deugden net zo zwaar wegen: wijsheid, matigheid en de moed om ons aan de regels in het algemeen belang te houden. •

In deze rubriek bespreken medewerkers van het Wetenschappelijk Instituut bij toerbeurt een actueel thema vanuit christendemocratisch perspectief

Reageren op dit artikel?
andre.poortman@wi.cda.nl